

კლასიკური ტექსტის იდეოლოგიზება
(ილია ჭავჭავაძის მოთხრობა *კაცია-ადამიანი?! ქართულ სასკოლო
სახელმძღვანელოებში*)

მიხეილ ჭელიძე

სამაგისტრო ნაშრომი წარდგენილია ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის
მეცნიერებათა და ხელოვნების ფაკულტეტზე შედარებითი
ლიტერატურათმცოდნეობის მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მინიჭების
მოთხოვნის შესაბამისად

პროგრამა: შედარებითი ლიტერატურათმცოდნეობა

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: ცირა კილანავა, ფილოლოგიის დოქტორი,
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასისტენტ-პროფესორი

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

თბილისი, 2024

განაცხადი

როგორც წარდგენილი სამაგისტრო ნაშრომის ავტორი, ვაცხადებ, რომ ნაშრომი წარმოადგენს ჩემს ორიგინალურ ნამუშევარს და არ შეიცავს სხვა ავტორების მიერ აქამდე გამოქვეყნებულ, გამოუქვეყნებლად მიღებულ ან დასაცავად წარდგენილ მასალებს, რომლებიც ნაშრომში არ არის მოხსენიებული ან ციტირებული სათანადო წესების შესაბამისად.

მიხეილ ჭელიძე

16.06.2024

აბსტრაქტი

წინამდებარე ნაშრომში განხილულია ილია ჭავჭავაძის მოთხრობა *კაცია-ადამიანი?!!* ქართული ლიტერატურის სასკოლო სახელმძღვანელოთა კონტექსტში - 1924 წლიდან 2023 წლამდე.

ნაშრომის მიზანია, შედარებითი ანალიზის მეთოდით აჩვენოს, თუ როგორ იცვლება ერთი საუკუნის განმავლობაში ტექსტის ინტერპრეტაცია, რა ფორმით არის წარმოდგენილი სახელმძღვანელოში და რამდენად უკავშირდება მისი რეცეფცია საქართველოს სოციალურ-პოლიტიურ გარემოს, კონკრეტულ პოლიტიკურ იდეოლოგიას.

კვლევის თეორიულ ჩარჩოდ გათვალისწინებულია კულტურული მეხსიერება - კერძოდ, ლიტერატურული კანონის, კლასიკური ტექსტის კონცეპტები, რომლებიც გერმანელმა კულტურის მკვლევრებმა, იან და ალეიდა ასმანებმა ჩამოაყალიბეს.

კვლევის შედეგად გაირკვა, რომ ტექსტის ინტერპრეტაციას მეტწილად სწორედ სოციალურ-პოლიტიკური, პროპაგანდისტული საფუძველი აქვს. 1920-იანი წლებიდან ილიას მოთხრობას გაიაზრებენ როგორც მემამულეთა კრიტიკას, მოგვიანებით ილიას პიროვნება საერთოდ მიუღებელი ხდება საბჭოთა სისტემისთვის, თუმცა მალევე ესეც იცვლება და 1937 წლიდან ეწერება ქართულ ლიტერატურულ კანონში. 1980-იანი წლებიდან იწყება ილიას შემოქმედების ნაციონალისტური გააზრება, 1990-იანი წლებიდან დღემდე კი შედარებით თავისუფალი ინტერპრეტაციის საგანია.

შესაბამისად, კვლევამ აჩვენა, რომ ტექსტის იდეოლოგიზება ხდებოდა კონკრეტული სოციალურ-პოლიტიკური კონტექსტების, ეპოქების შესაბამისად.

საკვანძო სიტყვები: ილია ჭავჭავაძე; *კაცია-ადამიანი?!!*; კულტურული მეხსიერება; კლასიკური ტექსტი; ლიტერატურული კანონი; სასკოლო სახელმძღვანელო; იდეოლოგიზაცია.

Abstract

in the present work, Ilia Chavchavadze's short story "*Is a man a human?!*" is discussed in the context of school textbooks of Georgian literature - from 1924 to 2023.

The paper aims to show, using the method of comparative analysis, how the text has been interpreted over a century, how it is presented in the textbook, and how its reception is related to the context of Georgia, to a specific political ideology.

Cultural memory is taken into account as the theoretical framework of the research - in particular: the literary canon, and classic text concepts, which were formulated by the German cultural researchers, Jan and Aleida Assmann.

As a result of the research, it became clear that the interpretation of the text has a socio-political, propaganda basis. From the 1920s, Ilya's story will be understood as a criticism of the landlords, later, Ilya's personality became completely unacceptable to the Soviet system, but soon this also changed, and from 1937, it became part of the Georgian literary canon. From the 1980s, the nationalistic understanding of Ilya's work began, and from the 1990s until today, it is the subject of a relatively free interpretation.

Accordingly, the research showed that the ideologization of the text occurred in line with specific socio-political contexts and eras.

Keywords: Ilia Chavchavadze; *Is a man a human?!*; cultural memory; classical text; literary canon; School textbook; ideologization.

მადლობა

მადლობას ვუხდით ჩემს სამეცნიერო ხელმძღვანელს, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორსა და ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასისტენტ-პროფესორს, ცირა კილანავას, გაწეული შრომისა და სტიმულისთვის.